

יציאת צדיק עושה רושם

"ויצא יעקב..."

"...מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם, שבזמן שהצדיק בעיר הוא הודה הוא זיוה הוא הדרה יצא משם פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה..." (רש"י בראשית כ"ח י')

נותר חלל

לכל צדיק אמיתי יש הוד זיו והדר בגוון מיוחד המתאים לאופיו ולמדרגתו, ובהסתלקותו פנה הודו זיוו והדרו, ואנו מרגישים בהעדרם (אוהלי יעקב הוסיטאן צה) "פנה הודה... כי צדקת הצדיק איתו בכל אשר ילך, אלא שעד עכשיו ההוד הזיו וההדר היה כאן והיות והצדיק פנה למקום אחר אז כל אורו והדרו פונה איתו לאן שהלך. וכמו שכתוב בגמרא (תענית כ"א:): 'אני מכבד את מקומי ואין המקום מכבד אותי' (קול מנחם קאליב א, ק"ב)

נותר רושם

"עושה רושם... אף על פי שהצדיק עוזב את המקום, אבל הוא משאיר רושם על אנשי המקום. פה היה מתפלל, כאן היה יושב, לפני כך וכך שנים אמר כך וכך... והם עוד חיים ויונקים מאותם זיכרונות, והרי זה כאילו עוד נמצא בתוכם. אמנם זה לא אותו הדבר אבל רושם ישנו". (קול מנחם קאליב א, ק"ה)

שהצדיק יוצא מהעיר הוא משאיר שם רושם קדושה לטובה וזהו "פנה הודה פנה זיוה. ע"פ "ויפן לאחריו" (שמו"ב א ז) שמשאיר מאחוריו מהודו וזיוו (ר' מיכל מזלוטשוב מובא בצילא שופטים תשע"ג כג) יציאת צדיק עושה רושם - עושה רושם, ומאותו רושם הנשאר שם, היה עיקר ושורש לבריאת העולמות. (בצילא מקץ תשע"ב כג)

"עושה רושם"

"שאף בהסתלקות עיקר הבהירות וגדלות הקדושה אעפ"כ נשאר רשימו באותו המקום" (מאור ושמש ויצא)

וכן מהרי"מ מזלצטשוב (? ויצא) "...שרשומה נשאר באותו מקום, וע"י הרשימה ההיא חוזר תמיד השראת השכינה על אותו מקום".

פועל רוש"ם

"...עושה רושם" היציאה על הצדיק מה שיוצא ממקומו, הוא מן המקום, היינו מן השי"ת שהוא מקומו של עולם. עושה רושם. ומה הצדיק עושה ומתקן בנסיעתו וביציאתו? - רוש"ם, נוטריון שוב רשע מדרכו וחיה. זאת צריך הצדיק לעשות ולתקן ביציאתו ובנסיעותיו (בצילא וישלח תשע"ג כו)

בו בעצמו

שיציאה זו עשתה רושם גם בו בעצמו (כלי יקר)

דווקא מיעקב לומדים

מדוע לא לימדונו חידוש זה, ביציאת אברהם (יב ד) או יצחק (כו יז) (כלי יקר)?

רק יציאת יעקב עשתה רושם

רק בעזיבתו היה מי שיכיר בחוסר, והם יצחק ורבקה, אך בעזיבת אברהם ויצחק לא היה מי שיכיר בכך. (החת"ס (מובא בספרו של שמחה רו) המלבי"ם בעזיבתו) וכך הסביר הרב רכל שליט"א) "שדווקא יציאתו של יעקב עשה רושם, אבל לא יציאת אברהם ויצחק לפי שהמה הלכו עם כל בני ביתם ולא נשאר במקום שום צדיק ע"כ לא עשו רושם ביציאתם, כי הרשעים שנשארו שמה אינן מקפידין על יציאת הצדיקים, ואדרבה הם שמחים בצאתם מהם לפי שאינן הולכים בדרכיהם, והם לשיכים בעיניהם ולצנינים בצדיהם והם מריבים עמהם עבור מעשיהם, אבל ההולך ממקום שצדיקים מצויים שם אז יציאתו עושה רושם כי הצדיקים שנשארו קשה עליהם פרידתם כי דעתם נוחה ממנו, ואינו דומה זכות של מועטין לזכות של מרובים. וכאן היו יצחק ורבקה לכך היה רושם יציאתו ניכר. ולפי זה צריכין אנו לומר שגם בשדה מואב היו חסידי אומות העולם" (כלי יקר ב)

"בד"כ אדם פשוט, לא יכול להבין גדלותו של אדם גדול, אם לא באים ומורים לו באצבע מה הם מעלותיו ושבתיו, ולכן ייתכן שצדיק יהיה זמן רב בעיר, בלי שאנשי העיר ירגישו לא בבואו ולא בצאתו, מה שאין כן אם נמצא צדיק שני במקום שמרגיש בחסרונו - הוא מפרסם ומגלה עפר מעל עיניהם, לומר להם אתם לא יודעים כמה הפסדתם ביציאתו". (קול מנחם קאליב שם, קי"ד) (וראה דברי-דוד לט"ז שמות יח ז)

הרב צבי יהודה זצ"ל מזכיר שאברהם יצחק ויעקב הם השתלשלות הקדושה. כפי שמופיע ב"ובא לציון", אברהם הוא הקדושה העליונה עצמה האובייקטיבית "נשיא אלוהים אתה בתוכנו" - הערכה. יצחק הוא הקדושה הפנימית השייכת לארץ ועדיין לא מתגלית כחלק מהארץ. יעקב שייך לקדושה המגלה בפועל את שקיים בכח. "ויבא יעקב שלם עיר שכס" שתיקן מרחצאות שווקים וגשרים. יעקב משפיע על המציאות לכן רק אצלו פנה זיווה פנה הדרה (ר' ישי בשיץ. אשתמוע)

אברהם ויצחק יוצאים בשעת הרעב, ואז כולם נוהרים לצאת, ואין מי שמתרשם מיציאתם, אך יעקב יוצא לא בשעת רעב והוא יוצא בגפו משאיר הדבר רושם על כל בני העיר (ר' אמנון ויסבוים)

אצל יעקב כתוב שהיה "יושב אהלים", וכשעוזבת הישיבה הדבר ניכר (שלום אוחיון. שומריה)

? דווקא בן ונכד לצדיק

ויסוד תרוץ זה במדרש (בר"ר סח ו) "דנתמן (ביציאת נעמי ממואב) לא היתה שם אלא אותה צדקת בלבד אלא הכא (ביציאת יעקב מבי"ש) דהוי יצחק ורבקה".
יסוד תרוץ זה בפירוש הרבי מלובאביץ (דבר מלכות ויצא תשע"ה) שיצחק היה סמוא וכלוא בביתו, ורבקה הרי "כל כבודה בת מלך פנימה" ובפרט שהיתה צריכה להשאר לשמש את יצחק דסומא היה, הרי לא השפיעו כל כך כיעקב על בני העיר לשנות הנהגתם. (דבר מלכות, הרבי מלובאביץ, ויצא תשע"ה)

גם יציאת יעקב עשתה רושם

עד כה היה איש תם ויושב אוהלים, ללא מגע עם אנשי כנען, בבית יצחק גדל וחונך ושם ישב בסתר בצל כנפי אביו (דיוקיס לרב וולף בראשית תכט)
 כיון שיעקב היה איש תם יושב אוהלים, והיה ספון כולו בתורה ולא היה מעורה כ"כ בין בני-אדם, ולא כ"כ הכירוהו, בשונה מאבותיו שבנו מזבחות, גיירו גרים וקראו בשם ה', חפרו בארות ונפגשו עם מלכים, הרי הייתי חושב שעזיבתו לא עושה רושם, - מלמדים אותנו שיציאתו עשתה רושם (הרב סמוטריץ') (הרב אליעזר לאפיאן, חתן הרב משה שניידר (מובא בעלון הרב משה שטרנבוך לויצא תשעז)

הסביבה יכולה להבין בנקל, כי שני זקנים ממשיכים בצורת חייהם של "הדור הקודם" אשר עבר ובטל. אין יציאתם מלמדת שהמשך הצדקות מובטח גם בעתיד.
 מציאותו של יעקב "הצעיר" הראתה, כי התורה ... אף לדור העתיד.
 יציאתו מורגשת, והוא השאיר אחריו חלל ריק (דיוקיס לרב וולף בראשית תכה)

בעזיבת אברהם ויצחק אין חידוש, כי כשעזבו לא עזבו בגפם, אלא עם רב עזב איתם "את הנפש אשר עשו" ועבדים ושפחות ומקנה רב, אך יעקב עזב בגפו, כאן החידוש הגדול שאפילו יציאה לבדו עושה רושם (רי אברהם לשם) או כיון שרק בורח מפני עשוי. והחידוש שאפילו יציאה כבריחה ניכרת ועושה רושם.

בעזיבת אברהם ויצחק היה ברור שיכירו בכך, אך רק בעזיבתו של יעקב לכאורה לא נשארה העיר ריקה, כי נותרו יצחק ורבקה, ע"כ החידוש היותר גדול הוא ביציאת יעקב. "שאפילו יצא ממקום שנשאר שם עוד צדיק גדול כיצחק - בכל זאת יציאת יעקב עשתה רושם" (קול מנחם קאליב א קיי"ג)
 "...כשהצדיק בעיר הוא זיוה הוא הדרה יצא משם פנה זיוה פנה הדרה נחא דתמן לא היתה שם אלא אותה הצדקת בלבד אלא הכא דהוי יצחק ורבקה רבי עזריה בשם רבי סימון אמר לא דומה זכותו של צדיק אחד לזכותו של שני צדיקים" (בר"ר סח ו)

"דלרבותא נקט כאן ויצא, כי אברהם ויצחק לא הניחו במקום שהלכו משם צדיק כמותם פשיטא שיציאתם עשה רושם אבל כאן הרי יצחק ורבקה נשארו שם סד"א שאין יציאתו עשה רושם קמ"ל" (כלי יקר א) (אמרי שמאי) (הרב משה שטרנבוך עלון שבת ויצא תשעז)

לא נאמר זאת אצל א"א, כי הוא הלך לא"י ובודאי היה בכך התעלות, וכך ראו זאת אנשי ארם נהריים שזאת ברכה בשבילם שמהם יצא א"א שילך ויתעלה בארץ, אך יעקב אבינו יוצא לחרון יש בכך ירידה לכאורה (רי אורי בר יוסף)

"לכך הזכיר כאן לשון יציאה ובמקום אחר (בראשית יב י) וירד אברם מצרימה, לפי שארץ ישראל מקום גלוי שכינתו ית' וההולך משם ירידה הוא לו ויציאה מן קו השווי, כי כל יציאה הוא מן המקום שהוא ראוי להיות בו כמו אני יוצא בתוך מצרים (שמות יא ד) נמצא, שיציאה זו עשתה רושם גם בו בעצמו" (כלי יקר ג)

בשפתי כהן עה"ת אומר "שזו היציאה אינה יציאתו מבית אביו כי אותה יציאה נזכרה "ושמע יעקב אל אביו ואל אמו וילך" אלא יציאה זו היא יציאתו ממדרש שם ועבר"

ואולי ניתן לומר שזו לא יציאתו מבית אביו אלא מהעיר ועל כך נדרשת הדרשה שיציאת צדיק מהעיר עושה רושם.

אף דיציאתו זו היתה בריחה מעשיו וקיום ציווי אמו "קום ברח לך" וכן בהפטרה "ויברח יעקב" – אעפ"כ לא כתוב ויברח אלא ויצא. לא כתיב וירץ אלא ולך. הכל בישוב הדעת (שפת-אמת ויצא תרלד)

ערך הימצאות תלמידי-חכמים

"יותר מכל פעולה פרטית – גדולה היא פעולת הסגולה הכוללת. ההכרה שהכיר העם כי איש אלקים קדוש שוכן בקרבם, אדם נעלה ומרומם מכל שפלות החיים, איש שכולו קודש לה' ושלבו ונפשו נתונים רק לאהבת השם ית' ואהבת הבריות, אהבת התורה ויראת שמים – היא פעלה תמיד בישראל את פעולתה הרוחנית יותר מכל השתדלות המיוחדת. ... ירידה גדולה היא לאומה כשהיא מחפשת תמיד באנשי-הסגולה שבה רק את התועלת המעשית שלהם, כאילו לא נבראו האנשים הגדולים כי-אם להיות לכלי מעשה לבד. אמנם חובה גדולה היא לגדולי הדורות לעבוד עבודת עמם בכל המקצועות שבידם להגיע להם, ובכל מה שיש בידם לעשות בהם כראוי – אבל שפלות מוסר הוא אם לא יכיר העם, שעצם חיי האומה ובריאותה היא נערכת לפי ערך אנשי הסגולה שבה.

מציאות גאוני הדור, תלמידי-חכמים מובהקים וצדיקים, הוא הנותן עוז רוחני לדור כולו, ועלינו החובה תמיד להכשירו להכרה הנעלה הזאת, ע"י מה שנחשב לבניו את התורה ואת לומדיה, את הצדיקים הגדולים והחסידיים הקדושים לה', שכל חייהם הם שלשלת ארוכה של קדושה ומדות טהורות וטובות. עלינו לרומם את רוח עמנו תמיד, להכיר את היקר והנשגב שיש בחיי קדש מצד

עצמם... " (אדר היקר מד) **וראה אבני שהם**

יציאת צדיק

"וילך איש" ולא אמר ויצא איש מבית לחם יהודה, להורות כי אחרי שמאס בארץ חמדה נמאס לפניו ית', עד שלא יעשה רושם צאתו משם. (שורש ישי לרות א א) בתחילה לא כתב ותצא משדי מואב, ביען עדיין היא במרדה ששכחה א"י, האמינה אחר שהתחילה במצווה ותשב משדי מואב- אז כתב עליה "ותצא", כי עתה עשתה דושם יצאתה מן המקום. (שורש ישי לרות א ו)